

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปีของประชาชนในจังหวัดยโสธร

Guideline for the development of the quality of life to Overnight

Chanting on New Year project in the Yasothon people's

พระครูศิริโสธรคณารักษ์

Phrakusirisothonkanarak

สาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

Philosophy Mahamakut Buddhist University Yasothon Theological College

Email: prakusirisothon@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปีของประชาชนในจังหวัดยโสธร 2) เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปีของประชาชนในจังหวัดยโสธร ที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาแตกต่างกัน 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปีของประชาชนในจังหวัดยโสธร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในจังหวัดยโสธร จำนวน 132 คนเครื่องมือที่ใช้ของการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติอนุมานหรืออ้างอิง ได้แก่ (t - test) การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปีของประชาชนในจังหวัดยโสธร รวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการสมาทานศีล รองลงมา คือ ด้านการฟังเทศน์ และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการเจริญสมาธิ 2) ผลการเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปีของประชาชนในจังหวัดยโสธร ที่มีเพศ และการศึกษา ไม่แตกต่างกัน แต่ด้านอายุแตกต่างกันโดยรวมทั้ง 3 ด้าน แตกต่างกัน คือ ด้านการสมาทานศีล อายุ 18-29 ปี แตกต่างกับอายุ 30-39 ปี อายุ 40-49 ปี และ 50 ปีขึ้นไป และอายุ 40-49 ปี ยังแตกต่างจากอายุ 50 ปีขึ้นไป ด้านการฟังเทศน์ อายุ 18-29 ปี แตกต่างกับ อายุ 30-39 ปี และอายุ 50 ปี ขึ้นไป และอายุ 30-39 ปี อายุ 40-49 ปี และอายุ 50 ปีขึ้นไป ด้านการสวดมนต์ อายุ 18-29 ปี แตกต่างกับอายุ 30-39 ปี และอายุ 40-49 ปี และอายุ 50 ปีขึ้นไป และอายุ 40-49 ปี ยังแตกต่างกับอายุ 50 ปี ขึ้นไป และด้านการเจริญสมาธิ ไม่แตกต่างกัน และ 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปี ด้านการสมาทานศีล ควรตั้งใจงดเว้นจากอบายมุขทุกอย่าง ตามขอบเขตของการตั้งใจ ควรประพฤติสิ่งดีงามให้ปรากฏในจิต ตลอดระยะเวลาเข้าร่วมโครงการ และควรนึกถึงอานิสงส์ของการรักษาศีลที่จะได้รับในปัจจุบัน และอนาคต ด้านการฟังเทศน์ ควรจัดให้มีการสนทนาธรรม และไต่ถามที่คารม คำคมธรรม ควรเน้นสาระเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่ดีงามตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนา และควรมีการจัดประกวดการบรรยายธรรมเรื่อง ความไม่ประมาทดำรงชีวิต ด้านการสวดมนต์ ควรมีการอธิบายความเป็นมาของบทสวดมนต์แต่ละบท ควรแสดงอานิสงส์บทสวดมนต์แต่ละบท และ

ควรปลูกจิตสำนึกในการสวดมนต์บทพุทธคุณ บทธรรมคุณ และบทสังฆคุณ ด้านการเจริญสมาธิ ควรปลูกฝังการฝึกสมาธิ และวิธีการทำสมาธิเบื้องต้น ควรแสดงอานิสงส์ของการปฏิบัติสมาธิ และควรแสดงแนวทางการปฏิบัติกรรมฐานแบบต่าง ๆ

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, คุณภาพชีวิต, โครงการสวดมนต์ข้ามปี

Abstract

The objective of this research were to : 1) to study a guideline for the development of the quality of life to Overnight Chanting on New Year project in the Yasothon people's, 2) compare their a guideline for the development of the quality of life to Overnight Chanting on New Year project in the Yasothon people's, resting on their differing genders, ages and educational backgrounds and, 3) examine their suggestions on expediting their a guideline for the development of the quality of life to Overnight Chanting on New Year project. The sampling group comprised 132 residents in its authorized area. The instrument used for the research was the five rating scale questionnaire. The statistical tools utilized for computing data encompassed frequency, percentage, mean and standard deviation including referential statistics, t-test and F-test (One-way ANOVA).

The research findings were found as follows: 1) Their a guideline for the development of the quality of life to Overnight Chanting on New Year project in all four aspects was rated average. Taking a single aspect into account, the aspect with the highest mean was reconciliation. The next lower one was listening to sermons. And the one with the lowest mean was meditation. 2) The comparative results of their a guideline for the development of the quality of life to Overnight Chanting on New Year project found that no significant differences over their differing genders, ages and educational backgrounds were found correlated with all four aspects of reconciliation, age 18-29 varies between 30-39 years old, 40-49 years old and 50 years old, and 40-49 years age is also different from 50 years old and above. Listening to sermons, age 18-29 varies between 30-39 years old and 50 years old and 30-39 years old. Aged 40-49 years old and over 50 years old. Pray, age 18-29 varies between 30-39 years old and 40-49 years old and 50 years old and 40-49 years old also varies with age 50 years and over. And the meditation aspect is no different. 3) Suggestions on their a guideline for the development of the quality of life to Overnight Chanting on New Year project. 1) Reconciliation, should abstain from all things. To the extent of intention should behave good in spirit. Throughout the duration of the project. And to

think of the virtues of keeping the precepts that are given today and in the future. 2) Listening to sermons, should provide a fair discussion. And to debate the word of the Dharma should focus on the beautiful life in accordance with Buddhist doctrine. And there should be a lecture contest. Inability to live. 3) Pray, the history of the chapters should be explained. Should show the virtue of each chant. And you should cultivate the awareness of prayer, the scriptures, the teachings of you and the script you. 4) Meditation, should cultivate meditation. And how to meditate. Should show the virtue of meditation practice. And should show different practices meditation.

Keywords: Development approach, quality of life, the Overnight Chanting on New Year.

บทนำ

ความศรัทธาและความสัมพันธ์ที่มีต่อวัดและพระสงฆ์ส่งผลให้วัดเข้ามามีบทบาทในสังคมไทยมากมาย และสืบเนื่องกันมาช้านานทั้งที่เป็นบทบาทด้านศาสนาโดยตรงและบทบาทด้านอื่น ๆ ที่เป็นเรื่องสำคัญในวิถีชีวิตของชาวไทย เช่น เป็นแหล่งสอนศาสนาและอบรมศีลธรรม เป็นโรงเรียน เป็นโรงพยาบาล เป็นพิพิธภัณฑสถาน ที่แสดงมหรสพ เป็นต้น ความรู้สึกแห่งศรัทธาที่ประชาชนมีต่อพระสงฆ์สูงมากนั้นเพราะประชาชนถือว่าพระสงฆ์เป็นผู้มีสติปัญญารอบรู้วิชาการต่าง ๆ เหนือกว่าประชาชนทั่วไปสามารถเป็นที่ปรึกษาแนะนำชาวบ้านในหลาย ๆ ด้าน เช่น ในด้านการศึกษา พระสงฆ์จะอบรมสั่งสอนแนะนำโดยอาศัยความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ตลอดจนทั้งปลูกฝังความเชื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ชาวพุทธมีประเพณีประกอบพิธีกรรม และมีการสวดบทสวด มนต์หรือคาถาประกอบกรกระทำพิธีดังกล่าว ซึ่งการสวดนั้นทุกศาสนาธรรมนิยมการสวดนั้นถือว่าเป็นสิ่งที่มีมาตั้งแต่ครั้งบรรพกาลและมีการนำมาสวดกันในระยะต่อมา (ชวนเพชรแก้ว, 2520 : 72)

ธรรมนิยมการสวดมนต์นั้น จัดเป็นวัฒนธรรมทางความเชื่อที่มีมาคู่กับมนุษย์มาเป็นระยะเวลาอันช้านาน นอกจากนั้นในแง่ของประวัติศาสตร์ทางด้านศาสนา ศรัทธาเป็นพื้นฐานให้มนุษย์แสดงออก การยอมรับว่าธรรมชาติและความเป็นไปของธรรมชาติ เกิดจากผู้มีอำนาจเหนือมนุษย์ ดังนั้น มนุษย์ จึงจำเป็นที่จะต้องทำการบวงสรวง อ้อนวอนต่อสิ่งที่ตนเองเชื่อนั้น โดยการอ้อนวอนบูชา (เสรีร พันธ์รังษี, 2534: 35) การสวด การอ้อนวอนเป็นวิธีการที่มนุษย์แสดงออกเพื่อให้เทพเจ้าพอใจและจะได้ให้การคุ้มครองตน ซึ่งพระพุทธศาสนาเองก็ยอมรับเช่นนั้นเหมือนกันว่า มนุษย์เมื่อถูกภัยคุกคาม (ความกลัว) ต่างพึงภูเข ป่าไม้ อาราม และรุกขเจดีย์เป็นสรณะ โดยการยึดถือเอาสิ่งต่าง ๆ เป็นที่พึ่ง มีการสวดอ้อนวอน เช่นเดียวกันนั้นก็แสดงว่าล่อนที่จะมีการอุบัติขึ้นของพระพุทธศาสนาการสวดอ้อนวอน ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อก็มีอยู่แล้ว แม้ว่าพระพุทธศาสนาจะเป็นศาสนาแนวมนุษยนิยม (Humanist Religion) หรือเป็นศาสนาประเภทอเทวนิยม (Atheism) ซึ่งไม่ยอมรับหรือเชื่อในอำนาจของพระเจ้า (God) และให้ ความสำคัญกับศักยภาพและความสามารถของมนุษย์โดยเชื่อว่า มนุษย์สามารถที่จะเป็นผู้กำหนด โชคชะตาชีวิตของตนเองได้ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์ที่สามารถแก้ได้แต่แม้กระนั้นในแง่ของรูปแบบ และกระบวนการทางศาสนาพระพุทธองค์ก็ได้ทรงห้ามมิให้มีการสวดมนต์

หรือท่องบ่นสาธยาย เป็นแต่เพียงว่าทรงมีพุทธวิธีในการปรับเปลี่ยนวิธีการสวดจากการสวดแบบอ้อนวอน มาเป็นการสวดเพื่อท่องจำหลักคำสอนที่เรียกว่า มุขปาฐะ คือการท่องจำให้ขึ้นใจจนติดปาก (พระธรรมปิฎก, (ป.อ.ปยุตโต), 2546: 198)

บทสวดมนต์นี้ทางพระพุทธศาสนาถือว่า ถ้าไม่ท่องบ่นสาธยายประจำจะทำให้ลืมหรือหายไป (ขุ.ธ. 25/59/27) จึงเห็นได้ว่า วัฒนธรรมในด้านการสวดมนต์สาธยานั้นก็มีปรากฏอยู่ในพระพุทธศาสนายุคต้นเช่นเดียวกัน ในยุคก่อนการเกิดขึ้นของพระพุทธศาสนานั้นมีธรรมเนียมการสวดมนต์เพื่อป้องกันภัย คัมภีร์ของตนเอง เรียกว่า ปริตต์ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้พระภิกษุหรือภิกษุณีสามารถที่จะนำมาสวดเพื่อปกป้องคุ้มครองตนเองให้มีความสุขปลอดภัยจากภัยอันตรายต่าง ๆ ได้ ซึ่งพระปริตต์นั้นถือว่าเป็นบทสวดมนต์หรือเป็นมนต์ที่มีมาก่อน แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าทรงไม่อนุญาตให้เรียนติรัจฉาน หรือคาถาประเภทเวทย์มนต์ต่าง ๆ หากแม้ว่าใครเรียนก็ต้องถูกปรับโทษ แสดงให้เห็นว่าการ เรียนคาถาหรือมนต์นั้นทรงอนุญาตเฉพาะมนต์ประเภทการป้องกันภัยเท่านั้น อย่างไรก็ตามนอกจากจะมีหลักฐานเกี่ยวกับพระปริตต์ ซึ่งพอที่จะอนุมานได้ว่ามีการสวด มนต์ในยุคต้นของพระพุทธศาสนาแล้ว การสวดมนต์ในความหมายทั่วไปที่ไม่เกี่ยวข้องด้วยการใช้ เพื่อปกป้องตนเองแต่เป็นบทสวดมนต์ที่พระสงฆ์หรืออุบาสกอุบาสิกาผู้มาวัดจะนำไปใช้หรือสวดกัน สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นการนำเอาพระธรรมเทศนาของพระพุทธองค์ เช่น ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร และอาทิตตปริยายสูตร เป็นต้น ซึ่งพระอานนท์เป็นผู้ทรงจำไว้แล้วนำมาบอกต่อแก่พระภิกษุในสมัยนั้นให้นำไป ศึกษาเล่าเรียนปฏิบัติกันเชิงมุขปาฐะต่อไป ซึ่งการสวดมนต์และบทสวดมนต์ในยุคต้นก็มีได้มี จุดประสงค์เพื่อให้เกิดความขลังหากต้องการให้เกิดความชำนาญ ในการท่องและสามารถนำเอา หลักธรรมในบทสวดมนต์นั้นมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน หรือเพื่อรักษาคำสอนนั้นไว้มิให้เสื่อมสูญไปเท่านั้น

ต่อมา เมื่อพระพุทธองค์ได้ปรินิพพานแล้วก็มีมีการทำการสังคายนาร้อยกรองพระธรรมวินัย นับจากยุคหลังการสังคายนาครั้งที่ 1 เป็นต้นมา การทรงจำพระธรรมวินัยถือเป็นเป็นลักษณะของการ สวดมนต์อย่างหนึ่ง ซึ่งเมื่อเวลาผ่านไปพระพุทธศาสนาก็ได้มีวิวัฒนาการและเผยแผ่ไปยังนานา ประเทศตามกาลสมัย แต่วัฒนธรรมด้านการสวดมนต์ก็ได้มีการสืบทอดเรื่อยมาควบคู่กับการธำรง รักษาคำสอนของพระพุทธองค์ไว้โดยการสืบทอดกันในเชิงมุขปาฐะ และบางส่วนก็ได้กลายมาเป็นบทสวดที่ ธนิต อยู่โพธิ์ ได้บันทึกเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับบทสวดมนต์ที่พระสงฆ์-อุบาสก-อุบาสิกาในสมัยนั้นนิยมสวดสาธยายบทสวดที่เรียกว่า พระปริตต์ เอาไว้ว่าด้วยว่าผู้สวดพระปริตต์ กล่าวผิเตอร์ธบ้าง ผิดบาลีบ้าง หรือว่าสวดไม่คล่องเสียเลย พระปริตต์ก็ไม่มีเดช ท่านผู้สวดได้คล่องแคล่วชำนาญเท่านั้น พระปริตต์จึงมีเดชถึงแม้ผู้เล่าเรียนพระปริตต์แล้วสวดเพราะเห็นแก่ลาภสักการะ พระปริตต์นั้นก็หาอำนวยประโยชน์ไม่ ท่านผู้ที่ตั้งใจจะช่วยให้พ้นทุกข์ มีเมตตาจิตเป็นบุรุษจาริก แล้วสวดนั้นและ พระปริตต์จึงจะอำนวยประโยชน์ (ธนิต อยู่โพธิ์, (2537 : 32)

วัฒนธรรมของการสวดมนต์นั้นถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของ พระสงฆ์และชาวพุทธโดยทั่วไป ทั้งในแง่ของการรักษาพระธรรมคำสอนและการหวังพึ่งอานุภาพ ของการสวดสาธยาย ในสังคมไทยทั้งพระสงฆ์และชาวบ้านพากันสวดทั้งในรูปแบบพิธีกรรมและส่วนบุคคล โดยศาสนพิธีหรือพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนานิยมสวดสาธยายพระพุทธรูปมนต์ที่นำมาจาก พระไตรปิฎกทั้งพระวินัยพระสูตรและพระอภิธรรมพร้อมทั้งบทสวดมนต์ต่าง ๆ ที่แต่งขึ้นใน ภายหลังโดยแบ่งเป็นประเภทบทสวดในงานมงคลต่าง ๆ ในบรรดาบทสวดมนต์ที่เป็นพระพุทธรูปมนต์

และบทสวดมนต์ที่แต่งขึ้นในภายหลังนั้นบทสวดพุทธอัฐชัยมงคลคาถาถือได้ว่าเป็นสวดมนต์บทหนึ่งที่นิยมสวดในงานมงคล ต่าง ๆ เป็นส่วนมากประเสริฐ (ประเสริฐ บุญตา, 2547 : 80)

การสวดมนต์ในปัจจุบันนี้เป็นคาถาที่มีอิทธิพล ต่อสังคมไทยทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เช่นในแง่ของการเผยแผ่ศาสนาและการศึกษามีการนำเอาบทสวดมนต์ไปแต่งเป็นภาษาไทยให้นักเรียนท่องบ่นกันเป็นประจำ ประเพณี โครงการสวดมนต์ข้ามปีถือเป็นเทศกาลที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและวิถีชีวิตของคนไทย ประชาชน หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรเอกชนส่วนใหญ่ได้ให้ความสำคัญกับการจัดงานบ้นเทงานรื่นเริงและมหรสพที่หลากหลายรูปแบบซึ่งเป็นช่วงระหว่างการสิ้นสุดของวันที่ 31 ธันวาคมกับวันที่ 1 มกราคมของปีถัดไป ซึ่งส่วนใหญ่จะจัดงานอย่างสนุกสนาน บางแห่งเต็มไปด้วยอบายมุข มั่วสุม กินเหล้า ฟังเพลง ขาดสติ ซึ่งเป็นเรื่องส่งเสริมให้มีอบายมุขในคืนวันส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ บ้างก็เกิดอุบัติเหตุ บ้างก็เกิดเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกัน เกิดปัญหาตามมาตามข่าวลงหนังสือพิมพ์เป็นประจำทุก ๆ ปี เป็นจำนวนมากในช่วงส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่

ในช่วงที่ผ่านมาการสวดมนต์ข้ามปีเป็นกระแสความนิยมจนกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในคืนข้ามปีไปแล้ว คนไทยจำนวนน้อยให้ความสนใจกันมาก ทำให้ภาพกิจกรรมส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่น้อย ๆ เปลี่ยนจากการเคานต์ดาวน์แบบสากลที่มุ่งเน้นเฉพาะความบันเทิงรื่นเริงมาเป็นการเคานต์ดาวน์แบบวิถีพุทธด้วยการนั่งสมาธิและสวดมนต์ตามวัดต่าง ๆ มากขึ้น หลายวัด หลายภาคส่วน ได้เตรียมจัดกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปีอย่างคึกคัก นับเป็นกระแสที่ดีและเป็นอีกหนึ่งทางเลือกของคนไทยในช่วงส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ กล่าวได้ว่าในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมากระแสความนิยมของคนไทยให้ความสนใจ กิจกรรมสวดมนต์ข้ามปีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีทั้งการสวดมนต์คนเดียวที่บ้าน และการสวดมนต์หมู่ตามวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ จึงวิเคราะห์ได้ว่า คนเราทุกคนต้องการชีวิตที่ดีต้อนรับปีใหม่ ประกอบกับภาพอุบัติเหตุ และยอดผู้เสียชีวิตที่เพิ่มขึ้นทำให้คนหันหน้าเข้าหาสิ่งดี ๆ ด้วยการสวดมนต์ข้ามปี เสริมความเป็นสิริมงคลให้ตัวเอง และครอบครัว ซึ่งการสวดมนต์เป็นวิถีพุทธอยู่แล้ว เป็นสิ่งที่พระภิกษุสงฆ์ถ่ายทอดหลักคำสอนของพุทธเจ้า หรือเรียกว่า มุขปาฐะ ให้นำไปประพฤติปฏิบัติ เป็นการภาวนาธรรมให้จิตใจสงบในเบื้องต้น ถือเป็นการทำความดีอย่างหนึ่ง ช่วยสร้างจิตให้เกิดกุศลก่อให้เกิดความสุข

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร กับภารกิจการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมทุกกลุ่มเป้าหมายที่จะนำหลักธรรมของศาสนาไปปรับใช้ในวิถีชีวิต โดยจะได้เชิญชวนพุทธศาสนิกชนทุกกลุ่มเป้าหมายได้ปฏิบัติธรรมน้อมนำหลักธรรมคำสอนสู่การปฏิบัติในวิถีชีวิตประจำวันเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของประชาชนในประเทศให้มีสำนึกในคุณธรรมและมีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และมีความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคมสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้อย่างดี อีกทั้งสามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างพอประมาณและมีเหตุผล สามารถใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนต่อไปโดยยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของสังคมไทยมาใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตและประกอบกิจการ เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนต่อไป

ในการนี้คณะศาสนาและปรัชญา วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ได้พิจารณาเห็นว่า ในช่วงเทศกาลส่งท้ายปีเก่า ต้อนรับปีใหม่ ควรมีการส่งเสริมให้คนไทยโดยเฉพาะพุทธศาสนิกชน ได้มีโอกาสเฉลิมฉลองเทศกาลส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ในบรรยากาศที่เรียบง่าย สงบสุขร่มเย็น เป็นกุศล อนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ประหยัด

และปลอดจากอบายมุขทั้งปวงโดยสิ้นเชิง โดยใช้มิติทางพระพุทธศาสนาเป็นกุศโลบายในการดำเนินงาน และตั้งแต่ปี พ.ศ.2550 เป็นต้นมา วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร โดยแผนงานอนุรักษ์ ส่งเสริมและพัฒนาศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมจึงได้จัดทำโครงการส่งท้ายปีเก่าวิถีไทย ต้อนรับปีใหม่วิถีพุทธทั่วประเทศ เพื่อเป็นการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้ครอบครัว พร้อมเป็นที่พึ่งทางจิตใจพุทธศาสนิกชนทุกกลุ่มเป้าหมาย ท่ามกลางความสับสนวุ่นวายของสังคม ในโอกาสที่จะเริ่มต้นวันใหม่ด้วยการพัฒนาจิตใจจากกิจกรรมส่งท้ายปีเก่าวิถีไทย ต้อนรับปีใหม่วิถีพุทธในปีด้วยกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งจะเป็นการเริ่มต้นชีวิตที่ดีงามตามแนวพระพุทธศาสนาและเน้นความเรียบง่ายในการจัดงานปีใหม่ ที่สามารถใช้เป็นแบบอย่างได้อีกมิติหนึ่ง ผู้วิจัยเห็นว่า เพื่อให้ประชาชนเห็นความสำคัญในโครงการสวดมนต์ข้ามปีมากขึ้น จึงได้นำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาศึกษา เช่น การสวดมนต์บทต่าง ๆ การทำสมาธิ การฟังเทศน์ และการสมานทานศีล เป็นต้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปีของประชาชนในจังหวัดยโสธร เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตทางกาย คุณภาพชีวิตทางจิต และอยู่ในสังคมปัจจุบันอย่างมีความสุขตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ประชาชนในจังหวัดยโสธร ที่เข้าร่วมโครงการสวดมนต์ข้ามปี มีคุณภาพชีวิต เป็นอย่างไร
2. ประชาชนในจังหวัดยโสธร ที่เข้าร่วมโครงการสวดมนต์ข้ามปี มีคุณภาพชีวิต อยู่ในระดับใด
3. ประชาชนในจังหวัดยโสธร มีอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการเข้าร่วมโครงการสวดมนต์ข้ามปี อย่างไร

บ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปีของประชาชนในจังหวัดยโสธร
2. เพื่อให้ประชาชนในจังหวัดยโสธรมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาตามโครงการสวดมนต์ข้ามปี
3. เพื่อเป็นคู่มือในแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปีของประชาชนในจังหวัดยโสธร

สมมติฐานของการวิจัย

1. ประชาชนในจังหวัดยโสธรที่เข้าร่วมโครงการสวดมนต์ข้ามปี ที่มีเพศต่างกัน มีแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต แตกต่างกัน
2. ประชาชนในจังหวัดยโสธรที่เข้าร่วมโครงการสวดมนต์ข้ามปี ที่อายุต่างกัน มีแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต แตกต่างกัน
3. ประชาชนในจังหวัดยโสธรที่เข้าร่วมโครงการสวดมนต์ข้ามปี ที่ระดับศึกษาต่างกัน มีแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย ได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา มีอยู่ 4 ด้าน คือ 1) ด้านการสมათาศิล 2) ด้านการพึ่งเทศน์ 3) ด้านการสวดมนต์ และ 4) ด้านการเจริญสมาธิ
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ สำนักสงฆ์ทุ่งเต้ ตำบลทุ่งเต้ อำเภอมือง จังหวัดยโสธร ซึ่งเป็นสถานที่จัดโครงการและมีเขตติดต่อกับวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ด้านประชากร ได้แก่ ประชาชนในจังหวัดยโสธร ตามโครงการสวดมนต์ข้ามปี จำนวนทั้งสิ้น 200 รูป/คน ในปีพุทธศักราช 2559-2560 ส่วนด้านกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในจังหวัดยโสธร ที่เข้าร่วมโครงการสวดมนต์ข้ามปี ในปีพุทธศักราช 2559-2560 ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเทียบตารางของ เครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) จำนวน 132 รูป/คน
4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ใช้เวลาในการวิจัย ระหว่าง 31 ธันวาคม 2559 - 1 ตุลาคม 2560

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปีของประชาชนในจังหวัดยโสธร” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า แนวคิดทฤษฎีและผลวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานของการวิจัยไว้ว่า ประชาชนในจังหวัดยโสธรที่เข้าร่วมโครงการสวดมนต์ข้ามปี ที่มีเพศ อายุ และ การศึกษา ต่างกัน มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปี แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชาชนในจังหวัดยโสธร ที่เข้าร่วมโครงการสวดมนต์ข้ามปี จำนวน 132 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามปลายปิด จำนวน 20 ข้อ และคำถามปลายเปิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติ t-test นำเสนอในรูปตารางตามลำดับ ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยตามประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ประชาชนจังหวัดยโสธร ที่เข้าร่วมโครงการสวดมนต์ข้ามปี เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 54.5 รองลงมา คือ เพศชาย จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 45.5 คน จำแนกตามอายุ พบว่า มากที่สุด คือ อายุ 50 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 60.6 รองลงมา คือ 30-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.3 และน้อยที่สุด คือ อายุ 18-29 ปี คิดเป็นร้อยละ 4.5 และจำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวม 132 คน เมื่อแยกเป็นรายข้อ พบว่า มากที่สุด คือ มัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ ร้อยละ 41.67 รองลงมา คือ ปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 33.33 และน้อยที่สุด คือ สูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 6.06

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปีของประชาชนในจังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปีของประชาชนใน

จังหวัดยโสธร รวมทั้ง 4 ด้าน และแต่ละด้าน **อยู่ในระดับปานกลาง** มีค่าเฉลี่ย 3.38 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า **ค่าเฉลี่ยสูงสุด** คือ ด้านการสมานานศีล ($\bar{X} = 3.40$, S.D. 1.33) รองลงมา คือ ด้านการพึ่งเทศน์ ($\bar{X} = 3.39$, S.D. 1.34) และน้อยที่สุด คือ ด้านการเจริญสมาธิ ($\bar{X} = 3.36$, S.D. 1.35) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1) **ด้านการสมานานศีล** ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปีของประชาชนในจังหวัดยโสธร ด้านการสมานานศีล **โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง** มีค่าเฉลี่ย 3.40 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า **ค่าเฉลี่ยมากที่สุด** คือ มีความตั้งใจที่จะงดเว้นจากการเสพเครื่องดองของมีเมา และสิ่งเสพติดต่าง ๆ ($\bar{X} = 3.45$, S.D. 1.33) รองลงมา คือ มีความตั้งใจที่จะงดเว้นจากการละเมิดประเพณี และสำรวมในกามคุณ ($\bar{X} = 3.40$, S.D. 1.34) และน้อยที่สุด คือ มีความตั้งใจที่จะงดเว้นจากการพูดเท็จ พูดส่อเสียด และพูดเพ้อเจ้อ ($\bar{X} = 3.37$, S.D. 1.32)

2) **ด้านการพึ่งเทศน์** ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปีของประชาชนในจังหวัดยโสธร ด้านการพึ่งเทศน์ **โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง** มีค่าเฉลี่ย 3.39 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า **ค่าเฉลี่ยสูงสุด** คือ ทำให้ไม่ประมาทในการชีวิตและมีความเห็นที่ถูกต้อง ($\bar{X} = 3.44$, S.D. 1.38) รองลงมา คือ ตั้งใจที่จะน้อมนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ($\bar{X} = 3.43$, S.D. 1.33) และน้อยที่สุด คือ ทำให้เกิดปัญญา รู้เท่าทันตามความเป็นจริง และคลายความสงสัยเสียได้ ($\bar{X} = 3.33$, S.D. 1.39)

3) **ด้านการการสวดมนต์** ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปีของประชาชนในจังหวัดยโสธร ด้านการการสวดมนต์ **โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง** มีค่าเฉลี่ย 3.38 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า **ค่าเฉลี่ยสูงสุด** คือ สามารถนำบทสวดไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เมื่อประสบกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ($\bar{X} = 3.46$, S.D. 1.34) รองลงมา คือ เป็นการต่อชะตา สะเดาะเคราะห์ และขจัดปัดเป่าสิ่งอัปมงคลให้ออกจากชีวิต ($\bar{X} = 3.41$, S.D. 1.33) และน้อยที่สุด คือ มีความเชื่อมั่นในพุทธคุณ ธรรมคุณ และสังฆคุณมากขึ้น ($\bar{X} = 3.31$, S.D. 1.33)

4) **ด้านการเจริญสมาธิ** ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปีของประชาชนในจังหวัดยโสธร ด้านการเจริญสมาธิ **โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง** มีค่าเฉลี่ย 3.36 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า **ค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุดมี 2 ข้อ** คือ มีความตั้งมั่นทางจิต เมื่อถูกอารมณ์ทั้งหลายมากระทบกระทั่ง ($\bar{X} = 3.40$, S.D. 1.36) และทำให้การดำเนินชีวิตประจำวันราบรื่น และไม่ผิดพลาด ($\bar{X} = 3.40$, S.D. 1.36) รองลงมา คือ เป็นสุขในปัจจุบัน หลุดพ้นจากบาป และเกิดปีติ ($\bar{X} = 3.38$, S.D. 1.42) และน้อยที่สุด คือ มีผิวพรรณใส และจิตใจเบิกบานมีเมตตาจิต ($\bar{X} = 3.29$, S.D. 1.35)

ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย สรุปผลของการวิจัยได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ประชากรที่มีเพศ ต่างกัน มีแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปีในจังหวัดยโสธร แตกต่างกัน ผลของการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปีของประชาชนในจังหวัดยโสธร โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนที่มีอายุ ต่างกัน มีแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปี ในจังหวัดยโสธร แตกต่างกัน ผลของการวิจัย โดยรวมทั้ง 4 ด้าน พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 จึงทำการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe) พบว่า ประชาชนในจังหวัดยโสธรที่เข้าร่วมโครงการสวดมนต์ข้ามปี ช่วงอายุ 18-29 ปี แตกต่างกับช่วงอายุ 30-39, อายุ 40-49 ปี และ 50 ปีขึ้นไป อายุ 40-49 ปี แตกต่างกับอายุ 50 ปีขึ้นไป ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนที่มีอายุ ต่างกัน มีแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 จึงทำการวิเคราะห์ ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe) 1) ด้านการ สมาทานศีล พบว่า ประชาชนที่มีอายุ 18-29 ปี แตกต่างกับอายุ 30-39 ปี และอายุ 50 ปีขึ้นไป และอายุ 40-49 ปี แตกต่างกับกับ อายุ 50 ปีขึ้นไป 2) ด้านการฟังเทศน์ พบว่า ประชาชนที่มีอายุ 18-29 ปี มีความแตกต่างกันกับ อายุ 30-39 ปี 40-49 ปี และอายุ 50 ปีขึ้นไป และอายุ 40-49 ปี แตกต่างกับกับ อายุ 50 ปีขึ้นไป 3) ด้านการสวด มนต์ พบว่า ประชาชนที่มีอายุ 18-29 ปี แตกต่างกับกับอายุ 30-39 ปี 40-49 ปี และอายุ 50 ปีขึ้นไป และอายุ 40-49 ปี แตกต่างกับกับอายุ 50 ปีขึ้นไป

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนที่มีการศึกษา ต่างกัน มีแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ ข้ามปี ในจังหวัดยโสธร แตกต่างกัน ผลของการวิจัย โดยรวมและรายด้าน พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษา แตกต่าง กัน มีแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปี ในจังหวัดยโสธร ไม่แตกต่างกัน จึงไม่สอดคล้อง กับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปีของ ประชาชนในจังหวัดยโสธร พบว่า มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ ข้ามปีของประชาชนในจังหวัดยโสธร สามารถแยกเป็นรายด้าน มีรายละเอียด ดังนี้

1) **ด้านการสมาทานศีล** ประชาชนมีข้อเสนอแนะดังนี้ (1) ควรตั้งใจจดเว้นจากอบายมุขทุกอย่าง ตาม ขอบเขตของการตั้งใจ (2) ควรประพฤติสิ่งดีงามให้ปรากฏในจิต ตลอดระยะเวลาเข้าร่วมโครงการ (3) ควรนึกถึง อาณิสสของการรักษาศีลที่จะได้รับในปัจจุบัน และอนาคต

2) **ด้านการฟังเทศน์** ประชาชนมีข้อเสนอแนะดังนี้ (1) ควรจัดให้มีการสนทนาธรรม และได้วาทีการม คำคมธรรม (2) ควรเน้นสาระเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่อิงตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนา (3) ควรมีการจัด ประกวดการบรรยายธรรมเรื่อง ความไม่ประมาทดำรงชีวิต

3) **ด้านการสวดมนต์** ประชาชนมีข้อเสนอแนะดังนี้ (1) ควรมีการอธิบายความเป็นมาของบทสวดมนต์แต่ ละบท (2) ควรแสดงอาณิสสบทสวดมนต์แต่ละบท (3) ควรปลูกจิตสำนึกในการสวดมนต์บทพุทธคุณ บทธรรมคุณ และบทสังฆคุณ

4) **ด้านการเจริญสมาธิ** ประชาชนมีข้อเสนอแนะดังนี้ (1) ควรปลูกฝังการฝึกสมาธิ และวิธีการทำสมาธิ เบื้องต้น (2) ควรแสดงอาณิสสของการปฏิบัติสมาธิ (3) ควรแสดงแนวทางการปฏิบัติกรรมฐานแบบต่างๆ

อภิปรายผลการวิจัย

พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะประชาชนเห็นว่าโครงการสวดมนต์ข้ามปี เป็นโครงการที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ประกอบกับเป็นการรณรงค์ให้ประชาชนประชาชนดำเนินชีวิตตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อความสวัสดิ์ในเทศกาลปีใหม่ ดังนั้น ประชาชนจึงพากันเข้าร่วมโครงการสวดมนต์ข้ามปี เช่น กิจกรรม การสมาทานศีล การฟังเทศน์ การสวดมนต์ และการเจริญสมาธิ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรัชชัย ชัยนันท (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมสุขภาพของประชาชน จังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชาชนจังหวัดยโสธร มีแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมสุขภาพ โดยรวมทั้ง 4 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรม โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ กิจกรรมสวดมนต์ข้ามปี รองลงมา ได้แก่ กิจกรรมงานศพปลอดอบายมุข กิจกรรมงานบุญปลอดอบายมุข และกิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ตามลำดับ 2) ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนจังหวัดยโสธร ที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษา ต่างกัน มีการพัฒนากิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมสุขภาพ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) ข้อเสนอแนะของประชาชนจังหวัดยโสธร เกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมสุขภาพ ลำดับข้อที่มีค่าความถี่จากสูงไปหาความถี่ต่ำ สามอันดับแรก คือ ควรมีการทำประชาสังคม เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และกำหนดเป็นนโยบายที่จะต้องปฏิบัติร่วมกัน รองลงมา คือ วัด บ้าน และโรงเรียน ควรส่งเสริมกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปีทุก ๆ ปี โดยกำหนดสถานที่ (วัด) ที่มีความพร้อมในแต่ละแห่ง และวัดควรให้ความสำคัญและส่งเสริมให้ประชาชนจัดงานบุญปลอดอบายมุขตามหลักศาสนพิธี ตามลำดับ

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสมาทานศีล ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง โดยรวมแล้วทั้ง 4 ข้อนี้ ด้านการสมาทานศีล อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนให้ความสำคัญการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปี ในภาวะเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองที่บีบบังคับและทำให้ประชาชนหาทางปรับแก้ปัญหาคูณภาพชีวิตให้ดีขึ้น วิธีการที่ถูกต้องและปรับให้เข้ากันกับปัจจุบันได้ดีคือการเข้าร่วมโครงการสวดมนต์ข้ามปี ซึ่งสอดคล้องกันกับ งานวิจัยของ พระครูวินัยธรน้อมชัย สุทธิโม (เต้นปกซี) (2558 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาทัศนคติต่อพิธีสวดมนต์ข้ามปีของพุทธศาสนิกชนวัดชะลอ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์พบว่า พุทธศาสนิกชนมีทัศนคติต่อพิธีสวดมนต์ข้ามปี จำแนกเป็นรายด้าน คือ 1) ด้านความศรัทธา พบว่า ส่วนใหญ่เชื่อว่าโครงการนี้จะช่วยให้ได้ทำบุญกุศลแต่ไม่มีโอกาสได้ชักชวนญาติมิตรสหายเข้าร่วมโครงการ 2) ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่เชื่อว่าในขณะที่เข้าร่วมกิจกรรมนี้ช่วยให้ได้รับความสุขในการสร้างบุญกุศล แต่ไม่มีโอกาสได้ชักชวนญาติ มิตรสหายเพื่อการร่วมบริจาคปัจจัยและ สิ่งของเข้าร่วมกิจกรรม 3) ด้านประสิทธิผลของพบว่าโครงการนี้ช่วยทะนุบำรุงและจรรโลงพระพุทธศาสนา แต่ไม่มีโอกาสได้ชักชวนญาติ มิตรสหายเพื่อการร่วมบริจาค ปัจจัยและสิ่งของเข้าร่วมกิจกรรมและ 4) ด้านความพึงพอใจ พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่ามีความเหมาะสมและความพร้อมของสถานที่จัดงาน แต่พบว่าคุณภาพและจำนวนอาหารและน้ำดื่มที่ให้บริการไม่เพียงพอ การศึกษาทัศนคติของพุทธศาสนิกชนชายหญิง พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนทัศนคติในด้านความศรัทธา ด้านการเข้าร่วมกิจกรรม ด้านประสิทธิผลของโครงการ และด้านความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มีอายุต่างกัน พบว่า มีทัศนคติต่อพิธีสวดมนต์ข้ามปี ณ วัดชะลอ อำเภอบางกรวย จังหวัด

นันทบุรี ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พุทธศาสนิกชนที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกัน พบว่า มีทัศนคติในด้าน ความศรัทธา ด้านการเข้าร่วมกิจกรรม ด้านประสิทธิผลของโครงการ และด้านความพึงพอใจต่อโครงการที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทัศนคติด้านความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนที่มีอาชีพต่างกัน พบว่า มีทัศนคติ ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมและด้านประสิทธิผลของโครงการที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการเจริญสมาธิ ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนไม่รู้จักการปฏิบัติสมาธิขั้นต้น และประโยชน์ของสมาธิ จึงทำให้เห็นคุณค่าของสมาธิน้อยลง ดังนั้น จึงต้องให้ความสำคัญในจุดนี้ให้มากและควรจะต้องเร่งประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนหันมาสนใจการเจริญสมาธิ มากกว่านี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สรุศักดิ์ ม่วงทอง (2543 : 120) ได้ศึกษาวิจัยเชิงวิเคราะห์การปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนไทยในหลักธรรมว่าด้วยบุญกิริยาวัตถุ 3 ได้แก่ การทำงานรักษาศีลและการเจริญภาวนาได้เปรียบเทียบระหว่างผู้มีอาชีพเกษตรกรรม และผู้เป็นลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ที่กำลังเปลี่ยนไปสู่สภาพสังคมอุตสาหกรรมใหม่ คือ อำเภอดงหลวง จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยในหัวข้อการเจริญภาวนาซึ่งได้แก่ทั้งสวดมนต์ไหว้พระ และการทำสมาธิ พบว่า เกษตรกรและลูกจ้างโรงงานส่วนใหญ่ 70% และ 80% ไม่เคยสวดมนต์ไหว้พระก่อนนอนมีเพียง 30% และ 40% ที่สวดเป็นบางครั้งมีความเห็นของเกษตรกรและลูกจ้างในโรงงาน 56% และ 66% ที่เห็นว่าการทำสมาธิมีประโยชน์เพื่อกำจัดกิเลสแต่ในการทำสมาธินั้นทั้งเกษตรกรและลูกจ้าง 90% และ 98% ไม่เคยทำสมาธิเลย รูปแบบการใช้เวลาว่างจากการทำงานหนักมักใช้ไปในกิจกรรมทางบันเทิงการท่องเที่ยวมากกว่าเข้าสู่กิจกรรมทางศาสนาซึ่งมีทัศนคติว่ายุ่งยากจึงไม่เข้าไปร่วมพัฒนาวัดหรือให้ความสนใจในการสวดมนต์ไหว้พระ ทำสมาธิเกิดความท้อแท้และมีความสัมพันธ์กับพระพุทธรูปในศาสนาในด้านต่าง ๆ น้อยลง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ซึ่งผลการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจ อธิบายได้ ดังนี้

1) ด้านการสมาทานศีล แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปี ในจังหวัดยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** ประชาชนยังไม่มีความตื่นตัวในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปี และเห็นคุณค่าของการสมาทานศีลกันมากนัก เช่น ประโยชน์ของการรักษาศีล เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญน้อย มุ่งงาม (2543 : 114) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์ค่านิยมแบบพุทธและการดำเนินชีวิตของชาวพุทธในปัจจุบัน จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ศาสนาพุทธและพระสงฆ์ยังคงมีบทบาทต่อสังคมไทยมาก แม้ว่าสังคมกำลังเปลี่ยนแปลงแต่ชาวไทยร้อยละ 95.02 ก็ยังนับถือพระพุทธรูป และชาวพุทธกลุ่มตัวอย่างจากการวิจัยภาคสนาม จำนวน 300 คน จาก 3 กลุ่มอาชีพ คือพ่อค้าหรือนักธุรกิจ นักศึกษาวิทยาลัยครู และนักศึกษาพยาบาลในวิทยาลัยพยาบาลธรรมสิริสังค์ อุบลราชธานี มีความเชื่อและค่านิยมแบบพุทธเกี่ยวกับการให้ทาน รักษาศีลบุญและบาปการดำรงชีวิตประจำวัน ความเมตตากรุณา ความไม่ประมาท การฝึกตนเอง ความสันโดษ การใช้ปัญญาและเหตุผล ถูกต้องตรงตามหลักพระพุทธศาสนา แต่ความเชื่อเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม อันเป็นส่วนหนึ่งของบุญและบาปสัมพันธ์กับการดำเนินยังไม่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา เพราะมีความเชื่อเบี่ยงเบนว่ากรรมจะให้ผลแก่ผู้กระทำในทางลบเท่านั้น

2) ด้านการฟังเทศน์ แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปี ในจังหวัดยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** การที่ประชาชนในจังหวัดยโสธรมีการพัฒนาคุณภาพ

ชีวิตในระดับปานกลาง ผู้เข้าร่วมโครงการสวดมนต์ข้ามปี จึงต้องพึ่งเทศน์เพื่อนำธรรมะไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของตนเอง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีงาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูริณัฐ์ แสงทอง (2547 : 137) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง เจตคติและการปฏิบัติของเยาวชนต่อหลักเบญจศีล เบญจธรรม พบว่า โดยภาพรวมระดับเจตคติและการปฏิบัติของเยาวชนต่อหลักเบญจศีล เบญจธรรมอยู่ในระดับสูง เมื่อเทียบความแตกต่างระหว่างเพศแล้วมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ระดับของเจตคติและการปฏิบัติของเยาวชนต่อหลักเบญจศีล เบญจธรรม เมื่อเปรียบเทียบกับระดับของการศึกษาแล้วผลออกมาว่าไม่มีความแตกต่างกัน และการได้รับการสนับสนุนพบที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

3) ด้านการสวดมนต์ แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปี ในจังหวัดยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** ผู้เข้าร่วมโครงการสวดมนต์ข้ามปีได้สวดมนต์บทต่าง ๆ และทำให้จิตใจเบิกบาน มีอุปนิสัยในการสวดมนต์ทุก ๆ วัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาชลทิช จันทรหอม (2543 : บทคัดย่อ) เสนอวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์พิธีสวดมนต์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อของนักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหิดล” ผลการศึกษาพบว่า วัตถุประสงค์ของการสวดมนต์เป็นไปเพื่อรักษาคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า การรักษาศีลและวิธีขัดอกุศล ตามด้วยพิธีกรรมที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการป้องกันรักษาบุคคลให้พ้นจากภัยอันตราย ในกาลต่อมา อารมณ์ของมนต์ขึ้นกับตัวของผู้ฟังและผู้สวดมีความ ศรัทธาในพระรัตนตรัย มีความมีเมตตา ซื่อสัตย์ เพียรปฏิบัติด้วยสติปัญญาไม่ เป็นไปเพื่อมุ่งลาภ สักการะ สำหรับความเชื่อของนักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหิดล สายวิทยาศาสตร์และสายศิลปศาสตร์ ซึ่งต่างก็เชื่อเหมือนกันในวัตถุประสงค์เพื่อการดำรงรักษา พระศาสนาให้มั่นคง ส่วนความเชื่อที่ต่างกันคือ นักศึกษาศายวิทยาศาสตร์มีความเชื่อที่ถูกตามหลักธรรมคือ ความศรัทธาดีสิทธิ์ ของพุทธมนต์เกิดจากผู้ฟังต้องมีศรัทธาดีสิทธิ์ ในขณะที่นักศึกษาศายศิลปศาสตร์เชื่อว่าไม่จำเป็นที่ผู้ฟังและผู้สวดต้องมีศรัทธาดีสิทธิ์ อำนาจพุทธมนต์จึงจะคุ้มครอง

4) ด้านและการเจริญสมาธิ แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปี ในจังหวัดยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** ประชาชนยังขาดการเจริญสมาธิเป็นนิสัยประจำวัน จึงส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพชีวิต อยู่ในระดับต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ ดวงสีเสน (2534 : 129) ได้ศึกษา ศึกษาเชิงวิเคราะห์การปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนไทยในหลักธรรมว่าด้วยบุญกิริยาวัตถุ 3 ได้แก่ การทำทาน รักษาศีล และการเจริญภาวนา ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรและลูกจ้างในโรงงานส่วนใหญ่ 70% และ 86% ไม่เคยสวดมนต์ให้พระก่อนนอนมีเพียง 30% และ 40% ที่สวดเป็นบางครั้ง แม้ความเห็นของเกษตรกรและลูกจ้างในโรงงาน 56% และ 66% เห็นว่า การทำสมาธิมีประโยชน์เพื่อกำจัดกิเลส แต่ในการทำสมาธินั้นทั้งเกษตรกรและลูกจ้าง 90% และ 98% แทบไม่เคยทำสมาธิเลย รูปแบบการใช้เวลาว่างจากการทำงานมักใช้ไปในกิจกรรมทาง การบันเทิงการเที่ยวมากกว่าเข้าสู่กิจกรรมทางศาสนา ซึ่งมีทัศนคติว่ายุ่งยาก จึงไม่เข้าไปร่วมพัฒนาวัด หรือให้ความสนใจในการสวดมนต์ให้พระ ทำสมาธิ เกิดความเหินห่าง และมีความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา ในด้านต่าง ๆ น้อยลง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะและข้อค้นพบ (Faet Finding) จากการวิจัยและการอภิปรายผลแล้ว สามารถสรุปผลโดยแบ่งเป็น 2 ระดับ จากผลการวิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

ผลของการวิจัยแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปีของประชาชนในจังหวัดยโสธร โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้เพราะประชาชนมีความสนใจที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปี และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนามากขึ้น ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสมาทานศีล ทั้งนี้เป็นเพราะศีลเป็นข้อห้ามไม่ให้ทำความชั่วต่าง ๆ ดังนั้น ประชาชนจึงสนใจการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปี ด้านการสมาทานศีลปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการเจริญสมาธิ ทั้งนี้ เพราะสมาธิทำให้จิตใจมั่นคง แม้จะประสบกับภาวะเศรษฐกิจและปัญหาทางสังคมบีบบังคับ ดังนั้น ประชาชนจึงสนใจพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปี ด้านการเจริญสมาธิน้อย

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

1) **ด้านการสมาทานศีล** พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปีของประชาชนในจังหวัดยโสธร ด้านการสมาทานศีล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า ปัจจุบันภาวะเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เปลี่ยนไปสู่โลกาภิวัตน์ ประชาชนจึงมีความสนใจในพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยการสมาทานศีล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีความตั้งใจที่จะงดเว้นจากการเสพเครื่องดองของมีเมา และสิ่งเสพติดต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ มีมากมาย โดยเฉพาะอบายมุขต่าง ๆ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีความตั้งใจที่จะงดเว้นจากการพูดเท็จ พูดส่อเสียด และพูดเพ้อเจ้อทั้งนี้ เพราะภาวะบังคับทั้งเศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อม ทุกคนต่างก็เอาตัวรอด จึงมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านนี้ด้วย

2) **ด้านการฟังเทศน์** พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปีของประชาชนในจังหวัดยโสธร ด้านการฟังเทศน์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่าปัจจุบันโลกอยู่ในยุคโลกาภิวัตน์ ความเจริญในด้านวัตถุประชาชนในจังหวัดยโสธร จึงต้องปรับวิถีชีวิตในสังคมและพยายามพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีความสุข ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทำให้ไม่ประมาทในการชีวิต และมีความเห็นที่ถูกต้อง ทั้งนี้เพราะทำให้เข้าใจในชีวิตดีขึ้น สามารถพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้นและเป็นปัจจัยทำให้ประชาชนในจังหวัดยโสธร มีคุณภาพชีวิตดีขึ้นด้วย ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ทำให้เกิดปัญญา รู้เท่าทันตามความเป็นจริง และคลายความสงสัยเสียได้ ทั้งนี้เพราะประชาชนในจังหวัดยโสธรเข้าใจว่าตนเองมีปัญหา รู้เท่าทันสิ่งต่าง ๆ

3) **ด้านการสวดมนต์** พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปีของประชาชนในจังหวัดยโสธร ด้านการสวดมนต์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่าการสวดมนต์ทำให้จิตใจเบาสบาย มีความปลอดโปร่ง ดังนั้น ประชาชนจึงมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการสวดมนต์ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สามารถนำบทสวดไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เมื่อประสบกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะการสวดมนต์ทำให้เข้าใจในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ดังนั้น ประชาชนจึงมีการสวดมนต์ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีความเชื่อมั่นในพุทธคุณ ธรรมคุณ และสังฆคุณมากขึ้น ทั้งนี้ เพราะประชาชน ไม่มีเวลาเข้าในการสวดมนต์และไม่เห็นความสำคัญในเรื่องนี้

4) **ด้านการเจริญสมาธิ** พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปีของประชาชนในจังหวัดยโสธร ด้านการเจริญสมาธิ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่าประชาชนให้ความสำคัญไม่มากเท่าที่ควร มีการเจริญสมาธิบ้างเป็นครั้งคราว และเมื่อมีความทุกข์ใจเกิดขึ้น ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีความตั้งมั่นทางจิต เมื่อถูกอารมณ์ทั้งหลายมากระทบกระทั่ง และทำให้การดำเนินชีวิตประจำวันราบรื่น และไม่ผิดพลาด ทั้งนี้เพราะ ประชาชนเห็นความสำคัญของจิตที่เป็นสมาธิ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางจิตใจ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีผิวพรรณใส และจิตใจเบิกบานมีเมตตาจิต ทั้งนี้เพราะประชาชนได้เจริญสมาธิแล้ว จึงคิดว่าไม่จำเป็นจะต้องทำกิจใด ๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ (บุคคลากร)

1) ผู้รับผิดชอบโครงการสวดมนต์ข้ามปี ควรจัดกิจกรรมด้านการสมาทานศีล ด้านการฟังเทศน์ ด้านการสวดมนต์ และด้านการเจริญสมาธิ ให้ครบทุก ๆ ด้าน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการสวดมนต์ข้ามปี ได้พัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการทุกกิจกรรม เพื่อให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ดังนั้น วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร จึงควรรักษามาตรฐานแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปีไว้

2) ผู้รับผิดชอบโครงการสวดมนต์ข้ามปี วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ส่วนมากได้แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปี และมีผลอยู่ในระดับปานกลาง คือ การจัดให้มีโครงการสวดมนต์ข้ามปี และเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน มีการความรู้ที่ทันสมัย และทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน ดังนั้น ควรรักษามาตรฐานการจัดโครงการสวดมนต์ข้ามปีไว้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

- 1) ควรวิจัยเกี่ยวกับ“รูปแบบการจัดกิจกรรมโครงการสวดมนต์ข้ามปี สำหรับประชาชนจังหวัดยโสธร
- 2) ควรวิจัยเกี่ยวกับ“การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามโครงการสวดมนต์ข้ามปี ของประชาชนจังหวัดยโสธร”
- 3) ควรวิจัยเกี่ยวกับ“การจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในโครงการสวดมนต์ข้ามปีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

เอกสารอ้างอิง

- ชวน เพชรแก้ว. (2520). *การศึกษาวรรณคดีไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์.
- ธนิต อยู่โพธิ์. (2537). *อนุภาพพระปริตต์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บุญน้อย มุ่งงาม. (2543). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์ค่านิยมแบบพุทธและการดำเนินชีวิตของชาวพุทธในปัจจุบัน*. งานวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเสริฐ บุญตา. (2547). *พาหุฯ การเผชิญภัยของพระพุทธเจ้า*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรุงเทพ ฯ.
- พระครูวินัยธรน้อมชัย สุทธิโม (เด่นปักซี่). (2557). *ศึกษาทัศนคติต่อพิธีสวดมนต์ข้ามปีของพุทธศาสนิกชนวัดชะลอ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ปอ.ปยุตโต). (2540). *พุทธธรรมกับการพัฒนาชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- พระมหาชลธิช จันทร์หอม. (2543). *การศึกษาวิเคราะห์พิธีสวดมนต์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อของนักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหิดล*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ภุณณัฐ แสงทอง. (2547). *เจตคติและการปฏิบัติของเยาวชนต่อหลักเบญจศีล เบญจธรรม*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2541). *พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- รัชชัย ขยันทำ. (2556). *การพัฒนากิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมสุขภาพของประชาชน จังหวัดยโสธร*. รายงานการวิจัย, สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ ดวงสีเสน. (2534). *ศึกษาเชิงวิเคราะห์การปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนไทยในหลักธรรมว่าด้วยบุญกิริยาวัตถุ 3 ได้แก่ การทำทาน รักษาศีล และการเจริญภาวนา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุรศักดิ์ ม่วงทอง. (2543). *พระพุทธธรรมกับภาวะผู้นำที่พึงประสงค์*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- เสถียร พันธรั้ง. (2534). *ศาสนาเปรียบเทียบ*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.